

HET ECONOMISCH BELANG VAN HET FRANS TEN OPZICHTE VAN DE ANDERE SCHOOLTALEN_

Editie 2022

dr. Twan Geerts
2 november 2022

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	3
2. BELANGRIJKSTE HANDELPARTNERS VAN NEDERLAND	4
2.1 Goederen	4
2.2 Diensten	5
2.3 Top 10 handelspartners: goederen en diensten	5
3. HANDELSBELANG PER TAAL	6
4. CONCLUSIE.....	9
BRONVERMELDING	9

1. INLEIDING

De laatste jaren is de populariteit van het schoolvak Frans op de middelbare school, en daarmee die van de (leraren)opleidingen Frans in het hoger onderwijs, dalende. Leraren Frans krijgen in toenemende mate te maken met (inhoudelijke) kritiek op hun vak, vanuit leerlingen en hun ouders, vanuit hun eigen bestuurders en leidinggevenden, en zelfs vanuit vakbladen en collega's (zie bijvoorbeeld in *Levende Talen Magazine*: Voogel, 2016). Argumenten om Frans niet meer aan te bieden als vak op de middelbare school concentreren zich rond globalisering ("We doen tegenwoordig wereldwijd zaken via e-commerce, en niet meer alleen met buurlanden als Duitsland en België"). Men wijst op het belang van een taal als "wereldtaal", waarbij vaak een toeristische invalshoek wordt gekozen (welke jongere gaat er nu tegenwoordig niet "backpacken in Latijns-Amerika"?).

Talen als Spaans en Mandarijn gelden als "van deze tijd", "nuttig" en "wereldtalen", talen waar je echt iets aan hebt, terwijl het Frans wordt afgeschreven: de Fransen moeten maar leren Engels te spreken zoals de rest van de wereld en je zou met Frans alleen in Frankrijk terecht kunnen. Volgens hoogleraar Franse letterkunde Alicia Montoya wordt het Frans "als een schooltaal gezien": een taal die je alleen voor school moet leren (Interview met het *AD*: Van Huet, 2022). Een dergelijke opvatting is niet alleen funest voor de intrinsieke motivatie van leerlingen maar ook voor hun docenten.

In discussies als deze laten mensen zich vaak leiden door eigen ervaringen en hun interpretatie daarvan, in plaats van door valide en betrouwbare onderzoeksgegevens (Kahneman, 2011). Zo zullen ouders die in hun eigen werk uitstekend uit de voeten kunnen met alleen Engels als internationale voertaal, vinden dat hun kind hiermee prima toegerust is voor het volledige Nederlandse bedrijfsleven. Ook laten ouders vaak de eigen ervaringen met (de didactiek van) het vak Frans uit hun jeugd meewegen in de keuze van het vakkenpakket voor hun kind.

Dit document is bedoeld als ruggensteun voor de docent Frans (of elke andere moderne vreemde taal dan Engels) en stelt tegenover de genoemde niet-onderbouwde opinies cijfermateriaal uit betrouwbaar onderzoek. Het belang van het vak Frans voor leerlingen en studenten wordt hier benaderd vanuit een economisch standpunt, omdat op deze manier in Nederland nu eenmaal de meeste argumentatie en beleidsbeslissingen worden belicht.

Wat is het precies het belang van het Frans voor het voortbestaan van de Nederlandse economie? Dit artikel zoekt het antwoord op deze vraag in de im- en exportcijfers voor Franstalige landen. Statline, een site van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS, 2021, 2022a, 2022b) biedt overzichten van im- en export van goederen en diensten door Nederland. Voor het ordenen van deze gegevens is hier dezelfde methodiek gebruikt als in de vorige editie van dit stuk (Geerts, 2021) en zijn de cijfers bijgewerkt tot en met september 2022¹.

Ook de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) biedt becommentarieerde cijferoverzichten van het handelsverkeer met verschillende landen, waaronder ook Frankrijk (RVO, 2021). Noch het CBS noch de RVO biedt echter een optelling van de Nederlandse handelscijfers voor alle Franstalige gebieden in de wereld, dus ook buiten Frankrijk. Internationale onderzoeken zoals dat van de Britse business school INSEAD (Chan, 2017) tonen weliswaar aan dat het Frans na het Engels en het Mandarijn de nummer 3 mondiale handelstaal is (wereldtaal!), maar onduidelijk is wat dit voor het Nederlandse bedrijfsleven betekent.

Het doel van dit artikel is het inzichtelijk maken van het belang van handel met *alle* Franstalige landen voor Nederland. Hiertoe worden de Nederlandse handelscijfers voor de verschillende taalgebieden vergeleken. De hier genoemde argumenten zijn zo zuiver mogelijk: het gaat puur om een cijfermatige onderbouwing van een economisch argument voor het aanbieden van Frans op de middelbare school, namelijk het handelsbelang voor Nederland van professionals die deze taal spreken. Zie voor andere inhoudelijke argument het Manifest Buurtalen (Visiegroep Buurtalen, 2018).

¹ De coronacrisis en de oorlog in Oekraïne hebben grote gevolgen (gehad) voor de mondiale economie. Om dit effect mee te kunnen nemen is net als in Geerts (2021) gekeken naar de meest recente cijfers van het CBS, die over het afgelopen jaar, al zijn deze nog niet definitief. Ervaring leert dat de definitieve cijfers na twee jaar niet significant afwijken van de voorlopige data die het CBS al na een jaar publiceert op Statline.

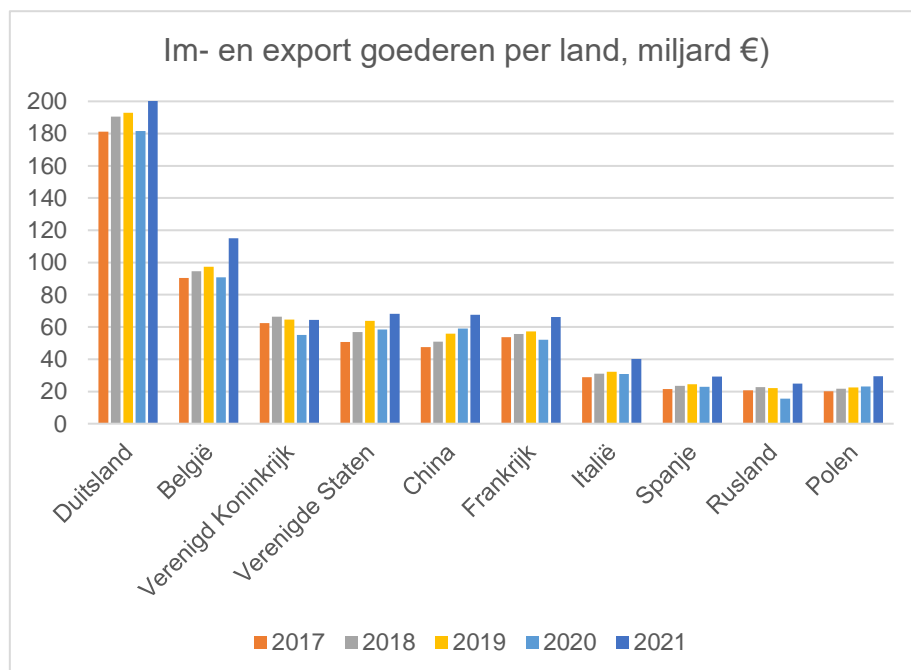
De volgende paragraaf laat zien wat de belangrijkste *handelslanden* zijn voor Nederland, voor de goederen im- en export en voor die van de diensten. In paragraaf drie worden de cijfers voor *taalgebieden* bij elkaar opgeteld, zodat een top vijf van de belangrijkste handelstalen voor Nederland gegeven kan worden. Paragraaf vier geeft op basis van deze cijfers een antwoord op de vraag: wat is het economisch belang van het Frans voor Nederland?

2. BELANGRIJKSTE HANDELPARTNERS VAN NEDERLAND

2.1 Goederen

In de onderstaande grafiek is zichtbaar wat de tien belangrijkste handelspartners van Nederland zijn, gemeten naar de waarde van geïmporteerde en geëxporteerde goederen over de afgelopen vijf jaar. De grafiek geeft de totale waarde van de im- en export naar en van de landen weer.

De top zes is over de afgelopen jaren stabiel gebleven. Deze grafiek lijkt sterk op die in Geerts & Bekker (2018) over 2013-2017. Ten opzichte van die jaren is Noorwegen als nummer 10 vervangen door Polen. De laatste drie jaar zijn de Verenigde Staten (2019) en China (2020) Frankrijk gepasseerd in handelsvolume.

Grafiek 1. Im- en export van goederen van en naar de top 10 handelspartners, in miljarden euro's 2016-2020. Bron: CBS (2022a)

Tussen Duitsland (de nummer 1) en België is een groot gat. Daarna is er weinig verschil tussen de nummers 3 tot en met 6 (Frankrijk). Tussen Frankrijk en Italië, nummer 6 en 7, is het verschil wel weer relatief groot. Het Frans is dus goed vertegenwoordigd met België en Frankrijk als de nummers twee en zes.

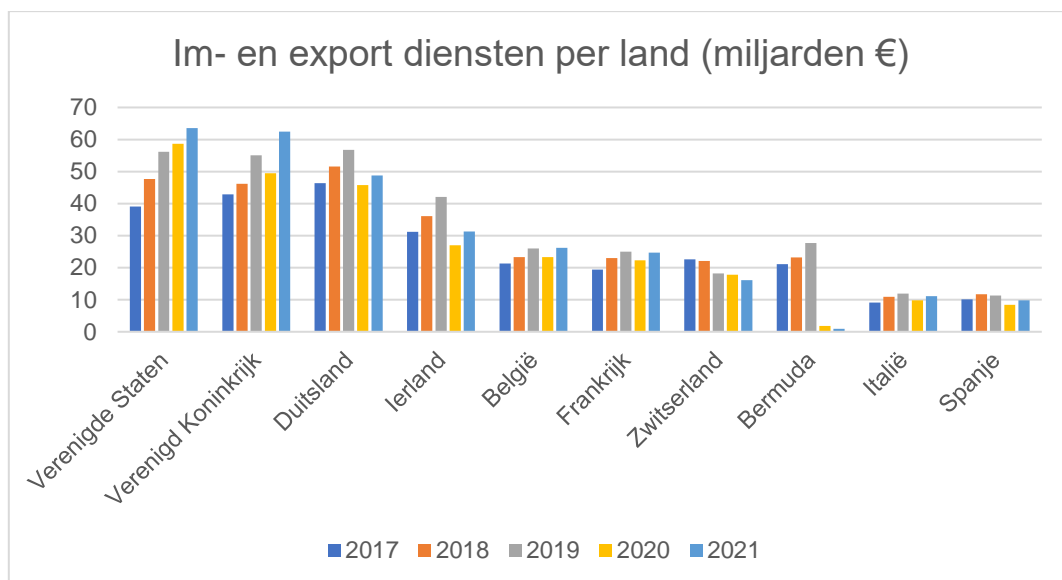
Het algehele effect van de coronacrisis op de goederenhandel is goed zichtbaar in de (lagere) cijfers over 2020; het betreft wel een algehele afname van het handelsverkeer zodat de effecten op het relatieve handelsbelang voor Nederland per land klein zijn. China is nummer 5 geworden tijdens de coronacrisis (was in 2019 nog zesde) en het is de vraag of dit effect blijvend is. In 2021 zijn de

handelsvolumes weer toegenomen. Het effect van de Brexit (31 januari 2020) lijkt beperkt te zijn gebleven, ook na het uittreden van het VK uit de douane-unie met de Europese Unie op 31 december 2020; een stabiele nummer 3.

Spanje blijft in handelsbelang ondergeschikt aan Italië. Het belang van Spaans als handelstaal met als argument dat Nederland (of een bedrijf dat men kent) veel zaken doet met Spaanstalige landen weegt dus nog altijd niet op tegen het belang van Duitsland, België én Frankrijk voor de Nederlandse im- en export van goederen.

2.2 Diensten

Het handelsbelang van landen voor de Nederlandse economie betreft niet alleen de im- en export van goederen, maar ook de diensten die vanuit ons land in het buitenland worden aangeboden (export) en diensten uit het buitenland die in ons land worden geleverd (import van diensten): reisverkeer, verzekeringen en financiële diensten, telecommunicatie en ICT, bouwdiensten, etc. Hierin gaan per land weliswaar veelal kleinere bedragen om dan in goederen, maar toch ook miljarden euro's: De onderstaande grafiek toont de top 10 im- en exportlanden voor Nederland wat diensten betreft.

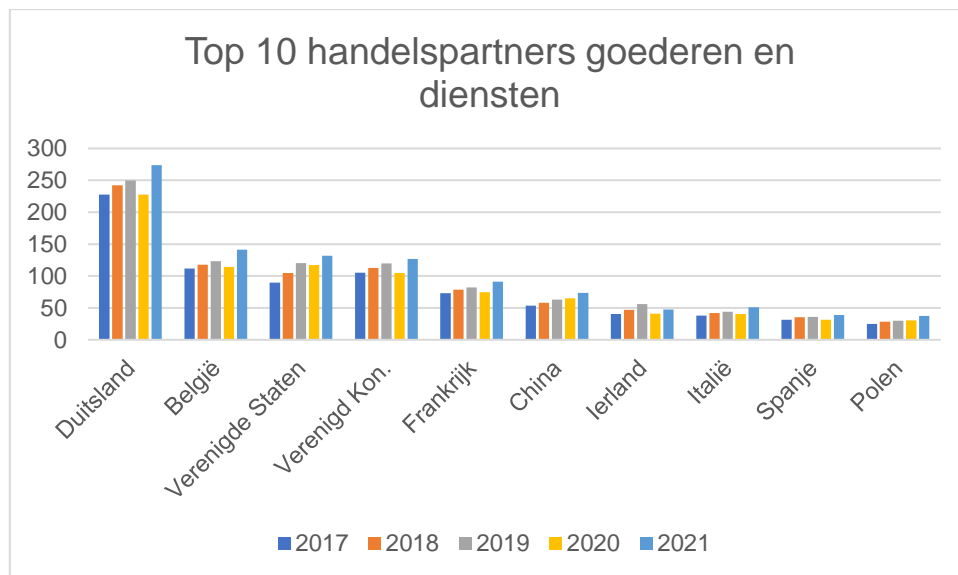
Grafiek 2. Im- en export van diensten van en naar de top 10 handelspartners, in miljarden euro's 2016-2020. Bron: CBS (2021, 2022b)

Deze grafiek geeft een ander beeld dan de top 10 bij de goederen. De getallen fluctueren veel meer van jaar tot jaar. Im- en export van diensten kan ook digitaal plaatsvinden, vandaar dat de factor nabijheid hier een minder grote rol speelt. Weliswaar is ook hier een grote rol weggelegd voor Duitsland (de nummer 3), maar de Engelstalige landen VS, VK en Ierland hebben een veel groter belang dan bij de goederen². Frankrijk en het deels Franstalige Zwitserland nemen een relatief hoge plaats in. België scoort weliswaar lager dan bij de goederen, maar nog steeds in de top 5. Spanje vinden we op plek 10, wederom onder Italië. Ten slotte valt op dat China (nummer 14) in deze top 10 niet voorkomt.

2.3 Top 10 handelspartners: goederen en diensten

Grafiek 3 toont de totalen van grafieken 1 en 2, zodat er een totaalbeeld ontstaat van de belangrijkste handelspartners van Nederland.

² Over de export van diensten naar Bermuda zijn over 2018 en 2019 geen cijfers bekend.

Grafiek 3. Im- en export van goederen en diensten van en naar de top 10 handelspartners, in miljarden euro's , over 2016-2020.
Bron: CBS (2021, 2022a, 2022b)

Ten opzichte van grafiek 1, waarin alleen goederen waren meegenomen, zijn de vier landen in de top (Duitsland, België, Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten) ongewijzigd, al zijn de Verenigde Staten ten opzichte van vorig jaar het Verenigd Koninkrijk gepasseerd. Het handelsbelang van het Duits staat in grafiek 3 nog meer als een paal boven water. Frankrijk is de nummer 5 handelspartner van Nederland, en het neemt dus een belangrijkere plaats in dan China (6) als we ook de diensten in onze berekening meenemen. Tot slot is ook in de totaalgrafiek het handelsbelang van Spanje voor Nederland kleiner dan dat van Italië.

3. HANDELSBELANG PER TAAL

Grafiek 3 geeft weliswaar een compleet beeld van de belangrijkste handelspartners, maar zou als tegenargument kunnen oproepen dat geen rekening gehouden is met de rol van het Engels en het Spaans als wereldtaal, om zaken te doen buiten Europa. In dit verband is het interessant om de im- en exportcijfers wereldwijd te groeperen per taal.

De top acht van de belangrijkste talen voor het Nederlands handelsverkeer is afgeleid van de talen van de landen uit de top tien van grafiek 3. Daarnaast is gekeken naar de meest gesproken talen ter wereld. Volgens Eberhard, Simons & Fenning (2019, p. 1) zijn dat in orde van grootte het Chinees (waaronder Mandarijn), het Spaans, het Engels, het Hindi en het Arabisch. Hindi wordt vooral gesproken in India, waar ook Engels een officiële taal is. Anders dan Arabisch is het dan ook niet in het overzicht hieronder opgenomen.

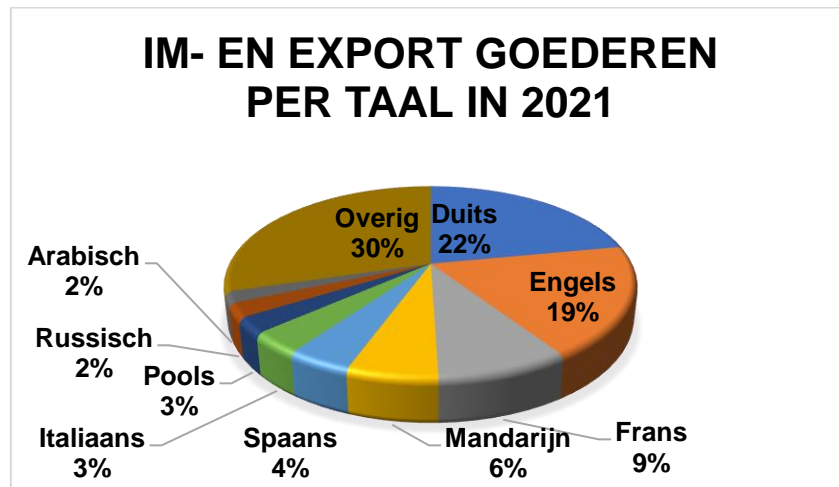
Voor het berekenen van het handelsbelang per taal zijn de volgende uitgangspunten in acht genomen:

- Per taal zijn in beginsel alle in- en uitvoerwaarden opgeteld van landen waar die taal een officiële taal is.
- **Arabisch** is een officiële taal in landen in Noord-Afrika en het Midden-Oosten. Een aantal van die landen heeft daarnaast als officiële taal Engels, zoals Jordanië, Qatar en Soedan. Deze landen zijn als Arabischtaalgig geteld en daardoor niet meegeteld bij de Engelstalige landen. De landen van de Maghreb (Algerije, Marokko, Tunesië) zijn voor een derde deel bij Franstalig geteld en voor twee derde bij Arabischtaalgig (op basis van het deel van de bevolking dat volgens Eberhardt et al.

(2019) Frans spreekt).

- **Duits** wordt gesproken in Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland. In België is het belang van Duits zo klein dat het niet meegeteld is. Dit geldt ook voor voormalige kolonie Namibië.
- Bij **Engels** is uitgegaan van Australië, Nieuw Zeeland, het Verenigd Koninkrijk, Ierland en de Verenigde Staten van Amerika, plus Canada (zie echter het volgende punt). Daarnaast zijn alle landen meegeteld waar het Engels een officiële voertaal is (behalve als Arabisch dat ook is, zie hierboven).
- **Frans** wordt gesproken in Frankrijk, België, Luxemburg, Zwitserland, Canada en een aantal (vooral West-)Afrikaanse landen. In sommige van die landen is het de officiële taal, in andere een minderheidstaal. Vaak wordt het dan als lingua franca gebruikt tussen verschillende bevolkingsgroepen en bij het zakendoen. In de telling voor Frans zijn landen meegenomen waar meer dan 500.000 mensen Frans spreken én dit meer dan 30% van de bevolking is. Algerije, Marokko en Tunesië zijn zoals opgemerkt bij Arabisch voor een derde deel als Franstalig geteld. Zie ook hieronder bij *meertalige landen*.
- **Mandarijn** wordt gesproken in China. Dit land is als enige meegenomen in de telling. Mandarijn is er de standaardtaal maar het is niet de moedertaal van de meeste Chinezen. Gan is de meest gesproken variant (Eberhard et al. 2019, p. 1). De meeste Chinezen in Nederland bijvoorbeeld spreken Kantonees.
- **Russisch** is, naast in de Russische Federatie, ook een officiële taal in Kazachstan, Kirgizië en Wit-Rusland. Alle vier deze landen zijn volledig meegenomen in de telling.
- **Spaans** is de officiële taal in Spanje en Latijns-Amerika, met uitzondering van Brazilië. Daarnaast spreekt in een aantal landen een (aanzienlijke) minderheid van de bevolking Spaans, zoals in de Verenigde Staten. Deze landen zijn echter niet meegenomen in de telling, omdat het in alle gevallen minder dan 500.000 inwoners betreft en/of minder dan 30% van de bevolking.
- Bij **meertalige landen** in Europa en Amerika is zoveel mogelijk rekening gehouden met het aandeel van de bevolking dat een taal spreekt. Het aandeel van Zwitserland is dus voor de helft bij Duits en voor de andere helft bij Frans geteld. Hetzelfde geldt voor Luxemburg. Bij België is een verdeling van 86:14% (Nederlands:Frans) gehanteerd op basis van cijfers van de Belgische overheid over im- en export uit Vlaanderen over 2019 (Flanders Trade, z.d.). In het geval van Canada is een derde deel als Franstalig beschouwd en tweederde Engelstalig. Het voert voor deze globale berekening te ver om voor alle meertalige landen in het onderzoek een dergelijke schatting te maken. Indien in een land twee officiële talen zijn die allebei in onze top 10 voorkomen, dan is de omzet uit dat land voor het gemak voor de helft bij de ene en voor de helft bij de andere taal gerekend.

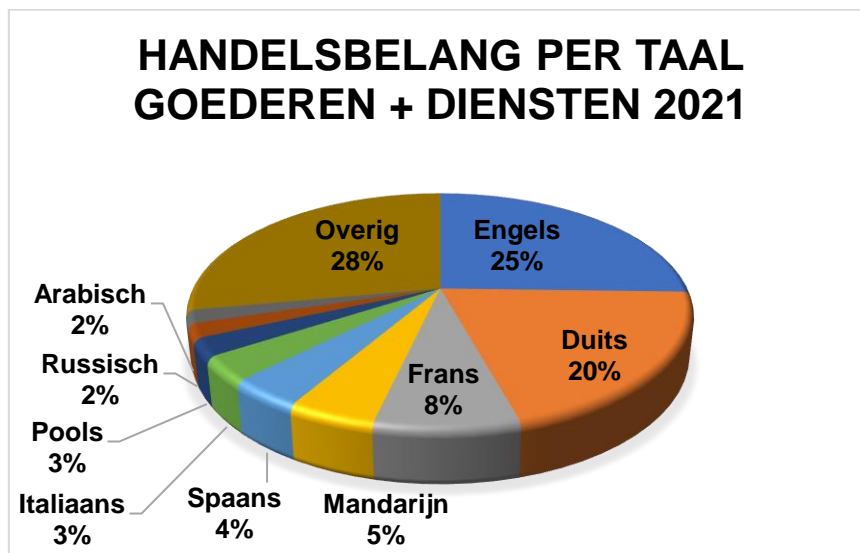
Grafiek 4 toont het handelsbelang van de verschillende talen voor de wereldwijde im- en export van goederen voor Nederland.

Grafiek 4 Aandeel in de totale in- en uitvoerwaarde goederen van de 10 belangrijkste handelstalen voor Nederland, over de jaren 2017-2021. De cijfers van 2021 waren nog een voorlopige schatting ten tijde van het samenstellen van dit document. Bron: CBS (2022a)

Duidelijk is te zien dat er groot gat valt tussen de talen Duits, Engels en Frans enerzijds (samen de helft van de grafiek) en de andere talen in deze top negen anderzijds. Dit taartdiagram laat in één oogopslag zien dat Duits, Engels en Frans van pas komen in meer dan de helft van het handelsverkeer in goederen. Voor de categorie “overig” geldt namelijk dat de communicatie hier waarschijnlijk in het Engels zal plaatsvinden, dus het belang van het Engels voor het handelsverkeer staat als een paal boven water. Ten opzichte van de grafiek over 2020 (Geerts, 2021) zijn er geen grote wijzigingen (1% verschuiving tussen Engels en de groep “Overig”).

In grafiek 5 zijn ook de cijfers over de dienstensector in de telling meegenomen.

Grafiek 5 Aandeel in de totale im- en export (goederen en diensten) van de belangrijkste handelstalen voor Nederland, over de jaren 2017-2021. De cijfers van 2021 waren nog een voorlopige schatting ten tijde van het samenstellen van dit document. Bron: CBS (2021, 2022a, 2022b)

In het totaalbeeld over de im- en export van Nederland zien we dat het belang van het Engels groter is dan dat van het Duits, omdat er van en naar de Engelstalige landen meer diensten worden in- en uitgevoerd. Het belang van de Franstalige landen is iets groter als we ook diensten meenemen, dat van

het Mandarijn iets kleiner. Ook ten opzichte van 2020 zien we ongeveer hetzelfde beeld in de totaalgrafiek.

4. CONCLUSIE

Ook in 2021 blijft Frankrijk de nummer vijf handelspartner van Nederland. Als handelstaal is het Frans niet alleen bruikbaar voor het zakendoen met dit land, maar ook met andere Franstalige landen op de wereld. Dit handelsverkeer vormt 8% van de totale handelscontacten van Nederland (im- en export goederen en diensten). Frans is hiermee de derde handelstaal van Nederland, na Engels (25%) en Duits (20%).

Anders dan veel mensen in Nederland denken, is de “klassieke” set moderne vreemde talen in het middelbaar onderwijs hiermee nog geheel van deze tijd.

BRONVERMELDING

CBS (2021, 13 december). *Internationale handel ; invoer en uitvoer van diensten 2014-2020*. Statline. Geraadpleegd op 10 augustus 2022, van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/82616NED/table?ts=1660125016396>.

CBS (2022a, 5 augustus). *Internationale handel; in- en uitvoerwaarde, SITC (3 digits), landen*. Statline. Geraadpleegd op 8 augustus 2022, van <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83926NED/table?ts=1565941167238>

CBS (2022b, 10 juni). *Internationale handel; invoer en uitvoer van diensten naar land, kwartaal*. Statline. Geraadpleegd op 10 augustus 2022, van <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84765NED/table?ts=1660036732096>.

Chan, K. (2017). Geraadpleegd op 8 augustus 2022, van <https://knowledge.insead.edu/leadership-organisations/the-worlds-most-powerful-languages-6156>.

Eberhard, D., Simons, G. & Fennig, C. (red.). (2019). *Ethnologue. Ethnologue: Languages of the World*. Twenty-second edition. Dallas, Texas: SIL International. Geraadpleegd op 16 augustus 2019, van <https://www.ethnologue.com/statistics/size>.

Flanders Trade (z.d.). *Nederland in cijfers*. Flanders Investment and Trade. Geraadpleegd op 2 augustus 2021, van <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/export/landen/nederland/cijfers>.

Geerts, T. (2021). *Het economisch belang van het Frans ten opzichte van de andere schooltalen*. Editie 2021. Platform Frans. Geraadpleegd op 8 augustus 2022, van <https://platformfrans.nl/wp-content/uploads/2021/08/Het-economisch-belang-van-het-Frans-2021.pdf>.

Kahneman, D. (2011). *Ons feilbare denken*. Amsterdam/Antwerpen: Business Contact.

RVO. (2022, 27 juli). *Handel Nederland-Frankrijk*. Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Geraadpleegd op 8 augustus 2022, van <https://www.rvo.nl/onderwerpen/internationaal-ondernemen/landenoverzicht/frankrijk/handel-nederland-frankrijk>.

Van Huet, B. (2022, 10 juli). 'De toekomst is ook aan het Frans, niet alleen aan het Engels'. *Algemeen Dagblad*.

Visiegroep Buurtalen. (2018). *Manifest Buurtalen*. Geraadpleegd op 25 oktober 2022, van <http://www.buurtaalonderwijs.nl/manifest/>.

Voogel, M. (2016). Docenten Frans over de belemmeringen bij hun vak. *Levende Talen Magazine*, 2016 (2), 4-9.

OPEN UP
NEW HAN_ UNIVERSITY
OF APPLIED SCIENCES
HORIZONS.